

mišljenja i komentari

Vezivanje snaga

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

Kada se godine gospodnje 1803. Napoleon Bonaparte naumio iskrcati na obale perfidnog Albiona (bio je to, utvrdiše povjesničari, 45. neuspjeli pokušaj osvajanja Britanskog otoka) učinio je ono što nitko prije njega nije učinio. Drugi bi se vojskovođa potrudio da izgradi jaku flotu kojom bi štitio mjesto iskrcavanja od napada s kopna i mora. Ali ne i Napoleon! Umjesto toga zapovjedio je brodogradilištima diljem Francuske da grade male barke, desantne čamce za 55 ljudi, kojima je smjerao prebaciti vojsku od 150 tisuća vojnika preko ono malo mora što dijeli Europsko kopno od Britanije. Bilo je to sagledavanje problema s pozicija jednog fahidiota (alias fahkretena): kako je Napoleon bio artiljerijski časnik, za njega je top bio alfa i omega ratovanja. Ali ne brodski top, ne top kojim se vodila bitka na moru. Svaki je od njegovih čamaca osim nevelikog broja vojnika trebao na drugu obalu prenijeti i jedan top, točnije haubicu. A da bi olakšao iskrcavanje artiljerije, opskrbio je čamac silaznom rampom. Da bi pak mogao postaviti rampu, morao je napraviti čamac bez kobilice – upravo onakav kakvim se plovi po rijekama.

I čovjek koji ništa ne zna o moru, ipak zna razlikovati riječne i morske brodove. Iako je Napoleon planirao da bi desantni čamac, gonjen veslima, dopro do obala perfidnog Albiona već za šest sati, jasno je da kanal La Manche nije rijeka, još manje jezero. Već malo jači valovi onemogućili bi svaku plovidbu (jer su čamci – rekli smo – bili bez kobilice), a budući da su bili mali i bez ikakve svoje ili tuđe zaštite (francuska se ratna mornarica nije mogla nikako mjeriti s engleskom), bili bi laka meta i za britanski naoružani trgovački brod, a kamoli za *sail-of-the-line*.

Pa ipak, ta Napoleonova fantazija (koja se – naravno – nikad nije ostvarila) imala je dalekosežne posljedice i za Francuze i za Engleze. Uspaničeni neposrednom opasnošću od francuske invazije, Britanci su navrat-nanos počeli dizati dobrovoljačke odrede na uštrb regularne vojske. Francuzi su pak zbog tih čamaca sasvim zapustili izgradnju većih brodova kojima su se jedino mogli ravnopravno suprostaviti Britancima, a da bi pak zaštitili transporte čamaca što su iz čitave Francuske stizali do nizozemskih luka, morali su na svaki kilometar obale postaviti top s posadom i zaštitnim odredom. Za to je bilo angažirano 60 tisuća vojnika...

Rezultat: dvije su godine, 1803. i 1804., svi bili pod oružjem – i Britanci i Francuzi – pa opet nitko nije ratovao.

Kad se sagleda čitava ta situacija sve se svodi na poznatu i opobanu ratnu taktiku. Taktiku koja se zove vezivanje snaga. Trebaš neprijatelja uvjeriti da ga možeš napasti na više mjesta kako bi on raspršio svoje snage. Ako pogledamo povijest Drugog svjetskog rata na našim prostorima, možemo se uvjeriti da je sva ta "borba protiv okupatora i njegovih slugu" služila samo tome da Englezi uvjere Nijemce kako se kane iskrcati negdje u Istri ili u Dalmaciji. I dok su Nijemci gomilali snage na prostoru bivše Jugoslavije, nastojeći što spremnije dočekati savezničku invaziju, Britanci su i Amerikanci udarili tamo gdje je to neprijatelj najmanje očekivao...No to je već ratna povijest.

Zašto sam vam sve to ispričao? Ispričao sam vam zato da ukažem na jednu pojavu koju ne vidamo samo u ratu. Vidamo je svaki dan na našem poslu. Neki je izazivaju svjesno, namjerno, drugi pak nesvjesno, nenamjerno.

Što da čini ugledni znanstvenik koji se dokopao svoga ugleda bez velikih stručnih kvaliteta, a zaposlio je kod sebe sposobnog i nadobudnog mladog čovjeka?

Opasnost, očito, vrebava s dviju strana: mladi se čovjek može osamostaliti, pa će naš ugledni stručnjak morati njegov posao raditi sam, ili – još gore – ambiciozni će mladi suradnik pokušati (i uspjeti!) zauzeti njegovo mjesto. Treba ga neutralizirati. Ali kako? Odgovor je vojnički jednostavan: vezivanjem snaga.

Treba mu, dakle, dati da se bavi problemom koji se može teško ili baš nikako riješiti (što u našim otužnim materijalnim prilikama nije teško). Ili mu pak dati da se bavi kakvim perifernim zadatkom, bez ikakvog utjecaja na temu kojom se bavi naš postariji znanstvenik. Čovjek će raditi, iscrpljivati se na poslu – a opet nema opasnosti da će nauditi položaju i ugledu glavnog istraživača.

Bez obzira što mislimo o onome tko na gore opisani način maltretira svoje kolege i suradnike i – u konačnici – upropaštava ljude, laboratorije i znanstveni rad u našoj sredini, mora se priznati da netko, da ne kažemo svatko, od tog vezivanja snaga ima koristi. To je prije svega postariji znanstvenik koji čuva svoj položaj, a i mladi je kolega zadovoljan i prezadovoljan jer se "bavi temom kojom se nitko drugi ne bavi", a nitko ga previše ne pita koliko je radio i što je napravio. Od nenamjernih, nesvjesnih vezivanja snaga nema, međutim, koristi baš nitko.

Kada dolazi do toga?

Odgovor je jednostavan: do nenamjernog vezivanja snaga dolazi onda kad je posao loše organiziran. Kada se jedan te isti posao radi dva, tri, ili čak više puta. A još više – kada se nitko ne pridržava rokova (premda se neki trude – i srde).

Ovo je posljednje naša najveća boljka. Dok je u jednoj Americi normalno da predavanje ili sastanak zakazan u 12:00 počne doista u 12:00, kod nas je pak normalno da sastanak u 12:00 počne u 12:15, 12:20, ili – najpreciznije – kad se "svi" okupe. Ako ti kolega kaže da će doći u laboratorij sutra u 9, nemoj mu se nadati prije 11. Ako kaže da će doći početkom tjedna, to znači da ćete se vidjeti vjerojatno u petak, a nije isključen ni utorak ili srijeda u idućem tjednu. Za svaki slučaj neće ti se javiti: ako si zabrinut zašto ga nema, bit će najbolje da ga nazoveš na posao (na kojem ga nema) ili na mobitel (koji je isključen). Što ćeš ti za sve to vrijeme raditi? Ništa. Pokušavat ćeš uskladiti svojih deset obaveza s rokovima svojih suradnika koji se nikakvih rokova ne pridržavaju. Jedan je posao trebao biti već završen, no eto pristižu dva nova. Trebaš istovremeno raditi tri različita posla. Nemoguće? Upravo to: nećeš raditi ništa – a kući ćeš dolaziti iscrpljen kao vol poslije oranja. To je upravo ono što se zove vezivanje snaga.